

BoonBerichten

Nieuwsbrief van het Louis Paul Boon Genootschap
nummer 167, september 2021

Guy van Hoof stuurde ons onderstaand artikel dat eerder verscheen in cultureel tijdschrift Portulaan. We zijn heel blij met dit soort inzendingen en (her)publicaties en nodigen onze leden en andere Boonliefhebbers van harte uit om hun teksten over Boon aan ons te sturen.

Guy van Hoof schrijft essays, gedichten en verhalen. Hij was redacteur van een aantal literaire tijdschriften, publiceerde de bloemlezing-met-essay *De Nieuwe Romantiek*, een *Literaire Gids Antwerpen* en de recente bundels: *Bekentenissen*, *Wat je niet verwacht*, *Het licht achter de deur*, *De man die (altijd) terug kwam*. De laatste bundel bevat enkel jazzgedichten en hieruit werden recent zes gedichten geselecteerd door AZUR PRESS, Amsterdam, voor een publicatie over het thema jazz, *Twee soorten adem*.

Van Hoof: "Ik heb altijd bewondering gehad voor het engagement van Boon, die opkwam voor de kleine, zich verdrukt en verschopt voelende mens. Hij durfde daar over schrijven, op zijn manier, met de gevoeligheid van een idealist. Het individu in zijn werk wordt opgeslokt door een wereld die gedomineerd wordt door macht en geld, terwijl er in de eerste plaats oog zou moeten zijn voor de alledaagse noden van de complexe maatschappij. Toen ik in mijn jeugd de eerste werken van hem las, *De voorstad groeit*, *Mijn kleine oorlog*, was dat een openbaring. In dit opzicht is zijn boek over Daens een uniek en moedig protest tegen menselijke onderdrukking en minachting voor arbeid en rechten van de niet-bezittende mens."

De bijgevoegde illustratie van Boon betreft een linsnede, gemaakt door kunstenaar Pier Bossuyt.

LOUIS PAUL BOON

EEN BOOMPJE OPZETTEN OVER BOONTJE, DE REBELSE VOLKSSCHRIJVER

Onder de titel *De vriendschap tussen Jan van Nijlen en Richard Minne* werd in 1978 een reportage gemaakt waarin de Nederlandse uitgever Van Oorschot naar België rijdt om een antwoord te vinden op de vraag hoe het kwam dat beide dichters, die bevriend waren, mekaar nooit eens hadden ontmoet. Van Oorschot zei van zichzelf dat hij een pessimist was, die niet hoog op gaf over de mensheid, en dat vriendschap een schaars goed is. Het is nu eenmaal de realiteit, was zijn vaste overtuiging, dat mensen niet aardig zijn en niets voor elkaar over hebben.

Van Oorschot was de uitgeverij van één man, die publiceerde waar zijn voorkeur naar uitging. In 1955 gaf hij een keuze uit van gedichten van Richard Minne en in 1964 bracht hij het *Verzameld Werk* uit van Jan van Nijlen. Ze waren met elkaar bevriend en toch zochten ze elkaar niet op. Beiden overleden in 1965.

Om over de twee Vlaamse auteurs te praten had Van Oorschot ook Louis Paul Boon gevraagd, die op zijn eigen manier en tongval vertelde over Minne die, net als hij, op de redactie werkte van de krant *Vooruit* in Gent. Minne schreef daar zijn dagelijkse rubriek, tussen hem en Boon werd nauwelijks een woord gewisseld.

Boon was in dit geval, zoals altijd, zichzelf, ongedwongen en joviaal, zijn verhaal vertellend zoals het hem op de tong lag. Als je hem hoorde was het net alsof je zijn boeken las. Over Minne, de stugge, zwijgzame scepticus, schreef Boon in het boek *Ook de afbreker bouwt op* (1982) dat een verzameling bevat van de 52 afleveringen die Boon onder die kop voor *Het Parool* schreef, in 1947. Korte stukjes, op een verteltoon, anekdotisch, humoristisch, soms niet meer dan wat gedachten die door zijn hoofd gingen. Over de wereld, de wandaden die mensen elkaar aandoen, of de maatschappelijke onrechtvaardigheid. 'En alleen zij die zich aangepast hebben om tussen de machines en formulieren te leven, zullen het uithouden.' (21. *Wereld van vandaag*)

In een stukje over collega Minne, de 'man van 20 lijnen', schrijft hij dat hij veel mensen op zijn weg heeft ontmoet, maar dat er weinigen waren onder hen die hem iets te zeggen hadden. In een aantal stukjes laat hij zich moedeloos uit over de gang van zaken, zelfs de nutteloosheid van het schrijven. Ergens heeft hij het over zijn schrijvelarij en dat een schrijver eerst zou moeten leren tekenen en schilderen, om het juiste woord op de juiste plaats te nagelen. Het is een gefrustreerde schrijver die tekeergaat en geregeld om zich heen slaat, uit wanhoop.

Boon was in gezelschap en op tv altijd een man van de spottende humor, moest nooit ver zoeken naar een kwinkslag, maar in werkelijkheid was dat slechts één kant van hem. In het boekje *De tijd stilzetten omheen Louis Paul Boon* (2010), met foto's van Paul Van den Abeele, zie je hem in het gezelschap van vrienden, schrijvers, personaliteiten en gewone Aalstenaren, lachen met een open gezicht, alsof er nooit een wolkje aan de hemel stond.

Boon was een eenzame man, somber, pessimistisch, in zekere zin wat fatalistisch.

Hij voelde zich meer dan eens een clown, hij hoorde er niet bij, ook al stond hij in het centrum van de belangstelling. De fotograaf kende Boon en maakte ontelbare foto's van hem. Foto's zoals de anderen hem zagen, niet zoals hij was. Boon als gevierd auteur, die werd ontvangen op recepties, maar ook peinzend bij het graf van Pieter Daens in Aalst, toen de roman over Daens ging verschijnen.

Alles en iedereen werkte eraan mee om de geestigheid en spontaniteit van Boon te benadrukken en toe te juichen. Een van de romans waar hij een voorkeur voor toonde, *Menuet*, waarschuwt op de achterkant van de derde druk, een pocketuitgave (1956) dat het geen 'genoeglijke lectuur' is. Het is wel een knap verhaal, de driehoeksverhouding tussen een man en het jonge meisje dat bij hem en zijn vrouw komt poetsen, een zogezegd onschuldige liefde, terwijl zijn vrouw het met een familielid aanlegt van wie ze een kind krijgt.

De mannelijke ik-figuur is een typisch Boonpersonage, onzeker en vol twijfel, 'bewegingloos'. In de natuur gaat alles gebukt onder de angst zoals hij die ook kent, de angst 'om het onafwendbare van geboorte, leven en dood.' Hij werkt in diepvrieskelders en ook bij hem vanbinnen is er iets bevroren, heerst er verdriet over wat er misloopt in de wereld. Zijn vrouw, altijd druk in de weer, ziet dat hij zich terugtrekt met kranten en berichten uitknipt, over moord en geweld in de wereld, allerlei ellende die hem verdrietig maakt. Het meisje dat in huis komt werken bemerkt zijn angst, ziet zijn ogen naar haar afdwalen als een hongerige. Aan de andere kant is zijn vrouw zwanger geworden van haar zwager. Zij op haar beurt is een eiland geworden te midden van anderen, ze voeren samen een dans op, een menuet of een paringsdans. 'Elk van ons is een eiland, omsloten door verraderlijk water.'

In de roman *Niets gaat ten onder* die in 1956 is verschenen, staat ook de man zwak tegenover de vrouw die met listigheid te werk gaat om hogerop te klimmen. Het wordt zijn meest sombere roman genoemd, omdat mensen niets menselijks meer bezitten wanneer het gaat om geld, carrière, macht. Wie er niet is tegenop gewassen gaat onvermijdelijk ten onder, terwijl degene zonder scrupules overleeft. Boon schetst hier een portret van een maatschappij zonder morele waarden, waar het recht van de sterkste primeert, een soort jungle die tenslotte iedereen verstikt en meeslept.

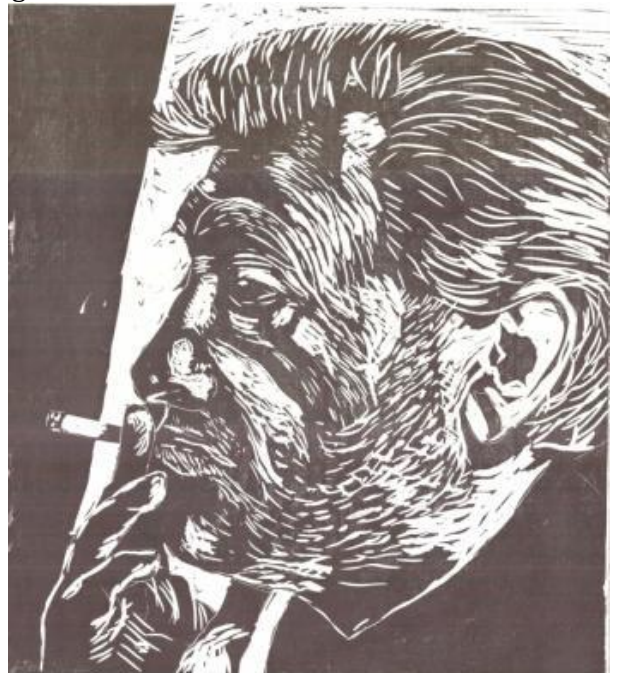
Boontje was dus niet de vrolijke frans zoals hij zich graag voordeed. In 2012 verscheen *De eerste eeuw van Boon* van het Boongenootschap waarin auteurs hun mening mochten geven over de auteur, in het kader van de 100ste geboortjaar van Boon. Om eerlijk te zijn heb ik er weinig relevants in gelezen, vele auteurs zijn meer met zichzelf bezig dan met het werk van de

auteur die hier dan toch in het licht van de schijnwerpers zou moeten staan.

Men kan zich de vraag stellen wat er van het werk van Boon zal overblijven. Zijn eerste werken waren nieuw, gedurfd, sociaal, geëngageerd. Romans zonder illusies, die een maatschappelijke realiteit openbaarden. Zijn laatste roman is wat dat betreft wellicht geen goede keuze geweest, enkele maanden voor zijn vroegtijdige overlijden. De trieste eenzaamheid van de man, zoals in vroeger werk, gekoppeld aan de seksualiteit, die veeleer uit een gedroomde irreële fantasiewereld ontstaat, in een stijl die je koud op het lijf valt.

Maar Boon heeft zijn sociale interesse, zijn maatschappelijke betrokkenheid uitgeleefd in een boek dat verdient door iedereen met redelijk verstand te worden gelezen. Het kostte hem jaren arbeid, opzoekingen en notities maken, boeken, archieven en brieven raadplegen om tot een buitengewoon leesbare én gedocumenteerde historische reconstructie te komen. Het boeiende relaas over de arbeiders die geen stemrecht hadden, enkel de plicht om te werken, zoals God het had gewild en de Kerkleiding het zag, om de rijkdom van de bevoorrechte klasse te vergroten. Bekommernis om mensonterende toestanden was ver te zoeken, het leven van de zwoegende arbeiders was van ondergeschikt belang.

De politieke situatie stond op een keerpunt, precies door de onrechtvaardigheid waar niets aan werd gedaan. De gebroeders Daens in Aalst namen het op tegen conservatieve politici als Woeste, de kampioen van de onwrikbaarheid, waardoor priester Daens een volkspartij oprichtte vanuit christelijke waarden en een evangelische boodschap, die dicht bij het opkomende socialisme kwam. Deze priester die opkwam voor meer menselijkheid in de samenleving werd op non-actief gezet, als geestelijke vernederd en uitgerangeerd.

Boontje – linosnede door Pier Bossuyt

De andere broer, Pieter, drukker en uitgever, nam moedig maar voortdurend tegengewerkt, de fakkel over. Boon laat alle personages tot hun recht komen, schetst de politieke en sociale achtergrond. Hij baseerde zich o.a. ook op de geschriften van Luc Delaforterie, de kleinzoon van Pieter, verschenen in de reeks *Vlaamse Pockets* nr. 41 en 90. In het boek van Boon staat overigens een fraaie tekening van Pieter Daens door zijn schoonzoon Jules Delaforterie. Daarnaast was er het boek *Daensisme* van K. van Isacker. Een andere referentie die ik hieraan toe wil voegen is de studie van Frans van Campenhout, *Hector Planquaert. Daensistisch politicus, journalist en letterkundige*. Planquaert zou een meer radicale koers varen, avontuurlijker, gericht op de Vlaamse verzuchtingen van vernederlandsing, iets wat de conservatieve krachten tot dan toe hadden gedwarsboemd. De voortreffelijke studie maakt duidelijk dat deze uitzonderlijke figuur naast strijdbaar politicus, en activist ook schrijver was.

Pieter Daens zal zonder twijfel een monument blijven. Het boek werd overstelpt met prijzen zoals de Multatuliprijs van de stad Amsterdam en de Driejaarlijkse Staatsprijs voor het proza.

Ik woon in Antwerpen-Zuid, niet ver van het plein waar ooit een stationsgebouw stond en ook een beeld van de vrijheidsstrijder Simon Bolivar en het nieuwe Gerechtshof werd opgetrokken. De veranderingsdrang die eigen is aan een stad, heeft dat beeld om welke reden dan ook doen verdwijnen. Meestal gebeurt dat omdat het doodgewoon in de weg staat voor het verkeer, en dan krijgt het een andere bestemming, of verdwijnt het voor onbepaalde tijd in een stadsmagazijn tot iemand oordeelt dat het beter verdient. Rechts van het plein heeft men een ander beeld gezet, een lange, vreemde figuur, rijzig over de hoofden heen kijkend.

Een geschenk van de Middelheim Promotors. Geen mens kijkt ernaar om.

Hij zou geboren zijn in 1723, deze Vlaamse Robin Hood, en aan zijn einde gekomen in 1748. Roel d'Haese vond dat hij voor Louis Paul Boon beter een beeld kon maken van Jan de Lichte naar de roman van Boon, die hij zijn beste boek vond, niet *De Kapellekensbaan / Zomer te Termuren*.

De kunstenaar stelde voor zijn werk op de Grote Markt van Aalst te plaatsen, maar dan zou het beeld van Dirk Martens er weg moeten? De man die er volgens sommigen niet thuis hoort.

Jan de Lichte werd op die Grote Markt veroordeeld en gedood, en d'Haese beschouwde de bendeleider als een idealist, niet als een crimineel.

Vervolgens begint iets wat als een calvarieberg, of zo u wil een klucht, kan worden bestempeld.

Het stadsbestuur ging er niet mee akkoord en vervolgens zijn allerlei alternatieven de revue gepasseerd: elders in Aalst op een minder opvallende plaats, in Erembodegem (Boons laatste woonplaats), of in Zottegem (in de streek waar Jan de Lichte actief is geweest). Drie jaar na voltooiing van het ontwerp door d'Haese heeft de Belgische minister van cultuur de knoop doorgehakt en het park Middelheim in Antwerpen aangewezen als plaatsingslocatie. Maar ook daar was men het liever kwijt dan rijk.

Waarom, vraag je je af. Tenslotte kreeg het, omdat men er blijkbaar geen blijf mee wist, een plaats aan het nieuwe Gerechtsgebouw. Het beeld heeft een link met misdaad en gerechtigheid. Op het ronde voetstuk werd een plaatje aangebracht dat de namen van verscheidene prominenten vermeld die aanwezig waren bij de inhuldiging van het beeld. Maar nergens staat de naam van de kunstenaar of een korte verwijzing naar het boek of de historische context.

Men gaat al te vaak slordig om met cultuur. Zou Boon ook hiermee hebben kunnen lachen? Of meewarig vloeken in zijn eigen krakende taaltje?

Guy van Hoof

BoonBerichten

Uitgave van het Louis Paul Boon Genootschap
Samenstelling en redactie: Erik van Veen

Bestuur Louis Paul Boon Genootschap:
Luckas Vander Taelen (voorzitter), Wim Dijkstra en Luc Geeroms
(ondervoorzitters), Herman Verlint (secretaris),
Erna De Ridder, Erik van Veen, Michel De Wolf

De Erven Boon zijn adviseur van het bestuur

Secretariaat:

Herman Verlint

Willy la Croixstraat 41, 1069 PB Amsterdam, Nederland
+31 (0)20 6100999 / +31 (0)6 45679098

mail@lpboon.net

Website: www.lpboon.net

Bankrekening: BE36 0682 0049 4781 t.n.v. L.P. Boon Genootschap,
Oude Vismarkt 13, 9300 Aalst, België

Word lid van het Louis Paul Boon Genootschap!

U bent al lid vanaf € 50 per jaar
Lees [hier](#) alles over het lidmaatschap

De activiteiten van het Louis Paul Boon Genootschap worden mede mogelijk gemaakt door steun van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren (KANTL), Stichting Maria Elisa, firma Jan de Nul, Stad Aalst en Provincie Oost-Vlaanderen

Stad Aalst

provincie
Oost-Vlaanderen